

10 17 11 1176

2) Բաղձալէս ամսագիր 1850 եր. 232—234 :
3) Շուշիկք հայրենեաց հայոց հ. Ղ. Արիւան .

տասխան՝ Պ. Կլէտովը՝ յայտնեց թէ անդղիական կառավարութիւնն իրաւունք չունի միջամտութիւն ընելու այս խնդրոյն , միայն փափագելի է բարեկամական առաջարկութիւններ ընել Դրան յօգուտ մարդկութեան , Սուլթանին և Թուրքիոյ ։ Սոյն մտօք հրահանգներ արուած է նաև մեր նոր՝ ղեկավար Պ. Տիւֆթէնին ։

ԴԱՂՂԻԱ : Պ. Պարթէլբմի Սէնթ Իլէր ծեր-
կուտի ժողովին մէջ յայտարարեց թէ՛ կառա-
վարութիւնն եթէ թունուզը իր հովանաւորու-
թեան ներքեւ գրաւ , հարկ մի էր այդ . որով-
հետեւ յիշեալ երկրին վիճակն արդէն յայտնի
էր որ հիմնական բարեկարգութեան մի կըկա-
րօտէր : Ուստի թունուզի իշխանութեան այլեւ
այլ կէտերու Գաղղիոյ կողմէ գրաւումը բաշ-
ձացուած բարեկարգութիւնը պահպանելու հա-
մար Զէր , հետեւաբար անխիթ եթէ երազներն
այն խօսքերն որով երկրակալութեան գիտում-
ներ կըվերագրեն Գաղղիական կառավարութե-
լնդհակառակն Գաղղիա թուրքիոյ հետ կառա-
րեապէս բարեկամ յարաբերութեան մէջ է :

Գաղով Ափրիկեան Տրիպօլիոյ մէջ գաղղկական
միջամտութեան մասին, Պ. Պարթէլըմի Սէնթ
իլէր յանձնարարեց լրտա Լայնսի Ի Բարիզ որ Ի
պատասխանի լրտա Կրանփլիկ Յուլիս 15ի պաշտո-
նունագիրն բացատրութիւն հաղորդէ նմա թէ՝
Գաղղկա Տրիպօլիոն միշտ Օսմանեան կայսրու-
թեան ամբողջացուցիչ մասն կընկատէ, և եր-
բէք զԽառնորութիւն չունէր Ի Տրիպօլիս մտնե-
լու. իսկ եթէ մի քանի զինուորական միջոցներ
ի գործ դրուեցան, անոնք ոչ թէ երկրակալու-
թեանն այլ բաղարձակապէս պաշտպանողական
նպատակաւ էին:

Գաղղիոյ կրահաւոր նաւախումբն Վապէտի
առջև հասնելով զօրքն անմիջապէս դրակեցին
քաղաքը առանց ժամանակ թողլու բնիկ արա-
քացի որեւիցէ շարժում մի ընելու ։ Թունուղի
ճէրպալիկին ևս առանց որեւէ դիմադրումիւ
գրաւեցաւ գաղղիական զօրքերէն ։

Եւրոպական, լրագրութիւնք կը հրատարակեն
Պ. Խամաթեան ան ան նշանաւ աւ հաստատութիւնն
ընդ այն վերջերս ըրաւ Թուոհ մէջ ։ Պ. Կամպե-
թա իւր այս ճառին մէջ նախ հրուէր կը կար-
գայ Հանրապետութեան որ իւր յառաջիկան
անն իմաստամբ կատարել, իւր յայտնութիւն
անհրաժեշտ կարեւոր են ընկերային անկախու-
թիւն, քաղաքականութեան մէջ լիակատար ա-
նկախութիւն, կը գտնէ Հանրապետութեան նա-

Հատոր Ա. Երես 518—537 :

4) Պատմութիւն Հայերէն գ.սրտ թեան Բ. Նոր
մատենագրութիւն վեցերորդ 1878, եր. 274—283.
Գ.

Գաղիցիոյ Լէմբէրկ կամ Լէօպոլիւս կամ Իլվով քաղաքը Անւոյ սկզբնական գաղթականներին նոր հայրենիքն էր դարձել զեռւ ևս ԺԻ դարից սկսած։ Ղեկաց թաղաւորներէրց մեծամեծ արտօնութիւններ ստանալով, այստեղի հայք օրէցօր ծաղկումէին և նոցա հարստութեան համբաւը վաղուց հռչակուել էր ընդհանուր ազգիս մէջ։ Այդ համբաւների վրայ վստահացած, Գարմատանենց տէր Յովհաննէս քահանայն ԺԻ դարու սկզբում Հայաստանից դարիս է իլվով և երկար աշխատելոց յետոյ, 1616 թ լուին յաջողութեամբ տառեր ձուլել և մի «Սլաւոսարան» տպել։ Քայց հայոց աչքը վախեցած էր արգէն և որովհետև Արգարից սկսած մինչև այն օրը տպադրած հայ գրքերը կաթոլիկական հոգի էին փչում։ Ապացոյց այն բանի, որ Գարմատանենց տէր Յովհաննէսն էլ կրօնի կողմից կսակածելի էր, կարող է համարուիլ նախ այն իրողութիւնը, որ սորա ընտրած իլվով քաղաքը այդ միջոցում արգէն հայ կաթոլիկութեան բուն էր և երկրորդը՝ որ ինքը տէր Յովհաննէսն եղաւ իր գաղմեցաւ իլվովի հայ կաթոլիկ եպիսկոպոսական աթոռը։ Բնականապէս նորա տպած Սլաւոսարանը մեծ ընդունելութիւն չգտաւ։ Հայոց կողմից և տպարանը փակուեցաւ։

Նորից բաւական երկար ժամանակ լսած էր
հայ առաքելութիւնը, եթէ հաշտ ենք այդ մի-
ջոյցով գիտնական Յրանձնակոտ Բիթղոյայի հրա-

խաղաղաբնույթ կը յայտնէ ցանկի վրայ զուեւոր-
կութեան մերժումը ինչ վրայ : Երբեմն փափաքի որ
ծերակուտի ժողովոյ դպրութիւնը պահպանուի
բայց նորա ընտրութեան եղանակի մէջ փոփո-
խութիւն կուղի մուծել : Յիշեանք ընտրուած
ծերակուտի անդամոյ համար կ'ուզէ որ նոյնա-
բրկութ ժողովոյ համագումարէն վերստին ընտ-
րուին : Դժեմայեա կը բաղձայ դաստիարակու-
թեան ծառայման և ընկերակցութեան կատար-
եալ աղատ լինելիւնը : Սոյն ճառը ուրա-
խալից ծախահարութեամբ ք ընդունուեցաւ
բողոքով և ունինգ բայց կողմէ :

ՌՌԻՍԻԱ : Կոստանդին Վեժ դուքսն , որ այժմեան կայսեր հօրեզրայրն է , թեթևութիւն խնդրելով իւր-ձոնք պաշտօններէ՝ կայսերական հրամանադրով շնորհուեցաւ նմա և ընդունուեցաւ իւր հրաժարականն կայսրութեան խորհրդոյ նախագահութենէ , նաւատորմին հրամանատարութենէ , և նաւարանի ծովային պաշտօնատան տնօրէնութենէ : Միայն իւր վրայ կպահէ այժմ զօրավարի և ծովակալի տիտղոսները :

Կայսեր եղբայր Ալէքսի Մեծ դուքսը գերադոյն գլուխ անուանեցաւ նաւատորմին և ծովային պաշտօնատան :

Մոսկուայի մէջ երեւան եկած ուրաղականաց
դաւադրութեան մի պատճառաւ կայսրն ու
կայսերական ընտանիքն մեկնեցան դէպ ի նիժ-
նի—Նովկորոս, ուրի՛ն անցնող Վոլկա գետին
դղբերքը գլուշայիք ծնրադրի բարին կեցած էին
ս ժողովուրդք ամենամեծ համակրանօք ընդու-
նելութեան ցոյցեր քրին կայսեր :

Ռուսիոյ պետական նշանաւոր մարդ-կորչա-
րով իշխանն իւր խորին ծերութեան և իւր
աւարկութիւնը խնամելով պատճառաւ մեկնելու է
Իտալիայէն, այլ ևս չդառնալու մտադրութիւն
է և Եւ ինքն հակապայան հարստութեան տէր անձ
է և, բայց և այնպէս իւր օրինակն թողալն
արունակ պիտի բնդունի :

ՅՈՒՆԱՍՏԿԵՆ : Աթէնքէն Օգոստոս 4 թուով
ըմանուցուի թէ Լարիսայի թուրք երևելինն
էն Օսման պէի ~~առաջնորդութիւնէ~~ ~~դաւադրուած~~
նաորութիւն մի Պ. Բուժուհուրոսի ներկայա-
ւալով՝ վարչական նոր դուրսեան մասին թուրք
հողովորէեան գոհունակութիւնը յայտնեց ,
միջբեց նաև որ կառավարութիւնը Պանքայի
նախագատարութիւնն համար ապահովութիւն
ույ , և հաղորդակցութեան լաւ միջոցներ տն-
օններու զբաղի : Այս ի պատասխանի յայտ-

տարակած երկու զրքերը , որոնք կէս առ կէս
հայերէն են Այդ հեզկունակութիւններն են **1624**
ԹԺՈւԼԻ ՄԻԼՈՆԻՈՒՄ ապա՛ծ հայն է լատիններէն **քե-**
սանդիսանութիւնը է **1633** ԹԻՒՆԻ փառիզու՛մ ապա՛ծ
հայ—լատիններէն բառ գիրքը :

Անտանեիկ էր այդ Ժամանակները Հայաստանի բոլոր թիւերը և Պարսից և Օսմանցոց երկարատեւ պատերազմը, երկու անգամ կրկնուած ընդհանուր սոջը, ջաղախների եղադակութիւնը, Շահ Աբբասի արշաւանքը և գերեզմարութիւնը, խիստ հարկապահանջութիւնը—այս բոլորը այն ատիւնների ներդրածեան էին հասցրել հայոց, որ ոչ ոք չարմատեմ էր մնալ Էլմիածնոյ կաթողիկոս և Հայրապետական գահի վրայ բազմիլը այդ միջոցում անձնական մեծ զոհաբերութիւն և աղբախութիւն էր համարուած և կոչին տարեք, որը Էլմիածինը երեք կաթողիկոս ունէր ի միայն, բայց գոյանից և ոչ մէկը համարձակուած էր երեւալ իւր արժողութեամբ, Չնայելով և այդպիսի ռաժաւներէ գրութեան, մեր կաթողիկոսները տրուեալովում էին մտածել հայ ապագայութեանը յաւալ տանելու մասին և եղեսոցի Սրտին կաթողիկոսը իւր կարծաւ իշխանութեան (1603—1605) մէջ հողատարութիւն ցոյց տուց տաղարութեան արհեստը Հայաստանի մէջ միայնեւում մասին, յանձնելով այդ գործը նախ մի լարդապետի, ապա Անկիւրացի Յովնանէօսին, ի լատիներէն ևս գիտէր և Այս Յովնանէօսը նաջ Հռովմ, ուր 1642 թուին մի Պատարադ տնտոյց տալեց, ապա իւր համար միջակ և մանր ուրբ զին ապուեր ձուլել տալով, անցաւ վերետիկ և նոյն 1642 թուին Վաղմոտարանն ապեց

նեց Պ. Բումանյանը թէ կառավարութիւնն
արդէն մտադիր է Պանքայի մը հաստատման
համար ապահովութիւն տալ, իսկ հաղորդակ-
ցութեան իբր դիւստր միջոց՝ երկաթուղւոյ մի-
ջինութիւնն քննութեան առնուած է ։ Պ. Բու-
մանյանը մաղթեց ի վերջոյ որ Օսման Պէյ և
իւր ընկերքն երեսփոխան ընտրուին Յունաստա-
նի կցուած նոր գաւառներու կողմէ ։

Երեսաստանին թէ Հերկեսական կառավարու-
թիւնն հրաման քրեք է իւր իշխանութեանց ուր
Յունաստանի թօղբաժ Երկիրներուն մէջ Բա-
մազանի ոռլորական թնդանօթն արձակուի :

UNIVERSITY OF TORONTO

Լոնտոնի և Բարդիի արժէտաբայ մասնախումբերն, Էրես Թար Կե-Պեֆը, հրահանգ տուած են Պ. Վայլթերէ և Պ. Պաւլքի, որ ելմտական ապագայ կարողաբարութեան հիմբունն ոչ թէ լիցն անուղղակի տրոյ արգիւնքն, այլ Զիւտելոյ և Պէրուլի մաքսատանց հաւոյթներն :

—Օտմանեան պարտույց կարգադրութեան
խնդրոյն զբաղեցնել տալաւ անոր
արդէն Պ. Վալիբէ և Պ. Պուրբ : Կ'ըսուի թէ,
այս մասին ուրիշ կառավարութիւնք փոխանակ
իրենց կողմէ զատ պատուիրակներ նշանակելու
վերոյիշեալ երկու քաջ ելմտագիտաց յանձնած
են իրենց արժեանքաց շահերուն պաշտպանու-
թիւնն :

—Կ. Պօլսոյ անդղիականն ընդհանուր հիւղա-
տոս Պ. Յօսէթ վերադարձաւ մայրաքաղաքս :

— Ելելու — լուպեյտուլա՜նի համար մայրաքաղաքիս մեջ բնակարան չկարող եմ հայտնաբերել և կայսերական երաժշտության վստիճակով Լիվա իսպանահիմ բաժնի ապարանն էի Պեչիբիքմաշ, ուր կբնակեի իւր երեսնի չափ մարդերով։

—Այսէն առաջ Բ. Դուռէն հրաման զրկուած էր գաւառական իշխանութեանց որ քրիստոնէականաց ազգաց մարդ.աշամարը ընեն Առաջնորդութեանց միջոցաւ, միայն արու անձանց տարիքը արհեստոր բնակութեան անդին և այլն նշանաւորելու: Սոցա պիտիազգարանք անընկոթ իւրեանց անարհեստ Բ. Դուռն կողմէն, սրոյ մէջ կ'երեւի որ Սեբաստիայ և Էնկիւրիի նաշանդաց մէջ 300.000էն աւելի արու Հոյ կայ եղեր:

— Գարանթիանյի Տեսչութեան որոշմամբ Պատ-
այի, Հալէպի և Դամասկոսի քարանթիւաններն,
Լեբյուքցան Սիլվաբեռայ մէջ ժամտախտի ազ-
դեցութիւնն անհետացած լինելով, բայց ժամ-

Թիկ 1643 թուին Շնորհալու Յիսուս Որդին Ե
 Լերջին գրքի մէջ, որի որինալը կայ ինձ մօտ,
 որպէս ըրողն հետաքրքիր յիշատակարանը կրօւմ
 Եւ Եւանջելում պայծառ ընթերցողաց անունը
 Եւ սկսում է այսպէս ճառք եռակի անբաժա
 նելի և մի տէրութեան Հօր և Որդւոյ և Հոգ
 ւոյն Սրբոյ . . . : Որ ետ կարողութիւն նուաստ
 և տառապեալ անձին իմոյ Յովնանէն Անկիւ
 բեցոյ թարգմանչի որ մականունն ըստ հռոմա
 յեցոյ ձիվանի Սօլիսո ասի, հասանել ի յա
 ւարտ տպագրութեան արհեստիւ, զոր բա
 ղում ջանեալ և շատ նեղութեամբ տքնեալ և
 աշխատեալ այս (վկայ) ամ է զոր կախեալ
 կամ վասն տպագրութեան արհեստիւ, տպա
 լինելով ի յորն ամենեցուն ի Քրիստոս Աստ
 ուած . . . : Եդի ի մահի դատագրութեան ար
 հեստն առ ի պայծառութիւն ազգիս Հայոց Ե
 Այլ և պատճառ աշխատանաց մերոց այս էր, զի
 յարհայեցի Սրտակին կաթողիկոսն բազում
 փափաք ունէր վասն տպագրութեան արհես
 տիս և ոչ եղև հաստ : Իւ ետ պատուէր աշա
 փերտին իւրոյ տեղ Քրիստոս քաջ բարունտալե
 տին Կեսարիայ լինի եթէ դու կարողանաս
 տպագրութեան արհեստին և նա ևս ոչ կարո
 յացա : Իսկ նա ընձ մեղադրիս և անարժա
 նիս իսր Կարոս ի վերայ եղեալ, պատուիրէր
 ընձ հանապազ եթէ լինի գուր կարողանաս
 փանցի իմ ծանօթութիւն կայր ընդ ազգիս
 փռանկոց եթէ կարգալով և եթէ ընդաւա
 ւ այսպէս յանձնի կաշեալ ջան եղի տպութիւ
 նոցա . . . և այլն :

(Տիկիոն շարունակում է)

տախտի կեդրոն եղող տեղերը շրջապատող զինուորական շրջայն տակաւին կըշարունակէ իւր հակողութիւնն :

—Անդրկիսցի և գաղղիացի արժէտեարց իւր ներկայացուցիչ Կ. Պօլիս եկող Պ. Պուրքի և Պ. Վալթրէի հետ բանակցելու պաշտօնով Յանձնախումբ մի կազմեցաւ Բ. Դրան կողմանէ, որոյ նախագահն է Սերվէր բաշա, և անգամքն են ելմտական նախարար Սիւնիթի Պէյ, հաշուակալութեան տառնին (Տիվանը Սուհասէպաթ) նախագահ Չափի Յովհաննէս Էֆէնտի, ելմտական նախարարութեան խորհրդական գերմանացի Վէթէնտօրֆ Էֆէնտի, և արտաքին գործոց նախարարութեան իրաւաբխական խորհրդական գերմանացի Պ. Կէօշէր :

—Միացեալ—Նահանգացի Հանրապետութեան գետական Ուաշա զօրավարը անցեալ եօթնեկին մէջ հասաւ ի մայրաքաղաքս :

—Վաթիքի բերանը գտնուող միջքանի առագաստաւոր նաւեր անցեալ եօթնեկի ուրբաթ և շաբաթ օրերն պատահած սաստիկ փոթորիկէն մղուելով ցամաքը ինկեր և ծովնկէց եղողներէն 27 հոգի աղաւաղելով 13 հոգի կորուսեր են :

—Մըսուլեան Անտօն—Պէյին Օսմանիէ երրորդ կորդի պատուանշան շնորհուեցաւ :

—Շէյխ—Աւալէյտուլահի մայրաքաղաքս մըտնելու տուն Գաղի Օսման բաշա շողենաւը երթալով դիմաւորեր և պատուով տարեր էլզինքն մինչև ի կայսերական պալատն :

—Ամերիկայի մի քանի կողմերը, նաև Գաղղիոյ մի քանի քաղաքները ներկայ ամառուան տաքն անհանգուրծելի եղեր է : մինչ զի Բատիկ սառնարանաց սառնոյցներն հաւեր են : Իսկ Ամերիկայի մէջ հարիւրաւոր անձինք խորշակահար մեռեր են :

—Ուստիոյ նախորդ կայսեր օպանման մեղսակից ճէտնէ Հէլիման կինն թէև ի մահ դատապարտուած էր, սակայն յի ինկերուն կ'սպասուէր : Ծննդաբերութիւնն կատարուելէ զինք կինն կայսեր ղթութիւնը ինդերով նորա մահուան պատիժը ցկեանս աշխատութեան փոխուեր է :

—Բարձրագոյն հրամանաւ կայսերական ճարտարապետ Պալեան Սարգիս Պէյին յանձնուեր է առաջիկայ պայրամէն զինի ձեռնարկել ի շինութիւն մշկի ին, որ Սուլթան Ալիտ—Իւլ—Աղի կայսեր օրով ի Մաշրա սկսեալ և մինչև յարդ յետաձգեալ էր :

—Ինչպէս նախընթաց թուով ծանուցած էինք, վեհափառ Սուլթանին առատագութ

շնորհիւ Պետական դատապարտելոց մահալճիւնն արտօրանաց փոխուած լինելով, այս վերջերս զանոնք իր մէջն ունող շողենաւն մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ Թայիֆ երթալու համար, որ Սրաբիոյ ցամաքին վրայ կարմիր ծովուն եղերքը քաղաք մի է Մէքքէի և ճիտտէի օդէն շատ աւելի ողջապահի կլիմայ ունեցող :

—Փաշալըքի մէջ հետեւեալը կկարգամբ : Պէյկրատի ուսու գետապանին բնակարանին մէջ խնոյքի մը գտնուելով օսմանեան գետական խալիտ պէյ, երբ խօսակցութեան ժամանակ ուսու գետապանն նախատական ակնարկութիւններ ըրեր է, օսմանեան գետապանն իւր զխաւոր քարտուղարն առեր մեկնել է՝ ըսելով «Թրքաց մէջ գեղեցիկ սովորութիւն մ'է իրենց հիւրերն բնաւ չվշտացունել : կարծեմ թէ ձեզ ծանօթ չէ այս սովորութիւնը : անգամ մ'ալ սաքս չեմ կոխեր այս տանը սեմն» :

—Հաշիւ կրնն, թէ անցեալ տարի Եւրոպայէն 450 հազար հոգի գաղթել են Ամերիկա, փոխադրութեան և այլ ծախքէ զաւ 6 միլիոն ասգիլիական իրաւալ իւր գրամագլուխ իրենց հետ տանելով :

ԱՂԳԱՅԻՆ

Կ. Պօլսոյ Աղգային վարչական խորհուրդն ընդ նախագահութեամբ Ամենա Ս. Պատրիարք Հօր Երսա ընելով 1881—1882 շրջանի ելմտացիցի համար Տնտեսական խորհրդականի տեղապահ Սէթեան Միհրան Էֆէնտիի պատրաստած ծրուարին քննութեամբն զրադեր է : Շապին Գարահիսարի նորընտիր Աւաշնորդ Ներկարարեան Գերա Պետրոս Ե. վարդապետի ընտրութիւնը վաւերացուցեր է : Ընդհանուր վանօրէից, մասնաւորապէս և վանայ կողմերու վանօրէից փեմալի քննելու և կեդրոնական վարչութեան տեղեկագիրներու պաշտօնով հինգ անդամներէ բաղկացեալ վանօրէից հոգ տարածութիւն մի կազմեր է :

—Կ. Պօլսոյ տեղական կառավարութիւնն աղգային երկու դրամաւոր Պ. Վ. Մարգարեանը և Պ. Ս. Պարտիզպանեանը՝ հարցաքննութեան ենթակալեր է դատական երկու դրքեր մին Լաւալի միւսն ընթերցաւ առանց հրամանի կրկին տպագրած ըլլալուն պատճառաւ : Բայց վերոյիշեալ դրամաւորք գիտողութիւն ըրեր են թէ կայսերական կառավարութեան կողմանէ վաւերացեալ և Հայ Աղգին գործադրելու համար շնորհուած Աղգային Սահմանագրութիւնն

պատերազմ տգիտութեան գէմ, պատերազմ նախապայքմանց և աւելորդապաշտութեանց գէմ : Մեք ևս սիրելի ընկերակից իմ, փոքրիկ գունդ մը կըկազմենք այն տեղեկական մեծ բանակին՝ որոյ գեղահաս մարտիկները կուրծք կ'տան աներկիւղ իրենց մահացու ոտիներուն գէմ : Մեք համար դեռ չէ աւարտած այս բուրդական պատերազմը : Տակաւին շատ մշտնեկ պիտի կարենք, շատ ճակատամարտներ պիտի տանք՝ մինչև որ կատարեալ յաղթանակը ստանամք : Այժմ գաղար առած է ուսանողաց խումբը և մասնաւոր հանդէս կ'կատարէ համար տալու իւր գործոց, յառաջագէմները վարձատրելու և յետագէմները խրախուսելու համար : Կ'մանկիմք այն ուղեորին՝ որ թօթակէզ և անջրգի անապատէ մ'անցնելով կ'հասնի զովաւորներ ժայռի մ'աներք, կ'թօթափէ իւր վրայէն բեռը, կ'տարածուի դալար մարգագետնի վրայ և կ'սկսի մի առ մի հաշուել իւր առած քայլերն և քաշած դժուարութիւնները :

Մեք ևս ակնարկ մը նստելով այսօր մեր անցեալ տարւոյ ընթացքին վրայ և յիշելով մեր թոփած քրտն ու աշխատութիւնը՝ որովք անանցանելի ժայռերէ և փշոտ ճանապարհներէ անցանք աներկիւղ, կ'հրճուիմք ի խորոց սրտէ : Գի գիտեմք թէ մասնցած եմք մեր նպատակին հասնելու :

Սակայն միթէ կարելի է մոռանալ մեզ՝ որ այս ամին բարեբեկերը զոր կ'վայելմք, մեր Օսմանեան բարեբեկում կառավարութեան մէջ

յօդուած մի կըսարունակէ որ դպրոցական դրքերու տպագրութեան հրաման տալու արտօնութիւնը Աղգային Ուսումնական խորհրդոյ, իսկ կրօնական դրքերու տպագրութեան հրաման տալու արտօնութիւնը կրօնական ժողովոյ կըթողու և թէ այս յօդուածը մինչև յարդ կառավարական մասնաւոր որոշմամբ մի ջնջուած չլինելով՝ կարելի էր մտարեւել թէ տակաւին գործադրելի է : Այս և այս օրինակ գիտողութեամբ քանցապարտ չըլլալն յայտնէր են այդ երկու դպրոցական դրքերու վերստին տպագրութեան մէջ : Բայց դատական իշխանութիւնն այս բացատրութեամբ գոհ չլինելով որոշեր է որ բաժնագանի 20ին գատի ենթարկուին Պետական տառնին առջև :

—Կաթողիկ աղգայնոց նորընտիր Պատրիարք կաթողիկոս Գերեթ : Ստեփան Արքեպիսկոպոս Աղաբեան եկեղեցական և աշխարհական մի քանի բարձրաստիճան անձինքնելով վեհա Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունենալով՝ իւր ջերմեանդ բարեմաղթութիւնքն մատուցեր և Նօրին կայսերական վեհափառութեան կողմանէ համալրական և քաջալերական խօսքեր ըսելու արժանացեր է :

—Նորընտիր Պատրիարքին և մեր աղգային Պատրիարքարանի մէջ պաշտօնական այցելութիւնքն կատարուելով՝ մեր Ամենա Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ շնորհաւորութիւնք և Աղարեան Գերեթանիկ պատրիարքի կողմէ քաղաքավարական յուսալից խօսքեր փոխադարձուերին :

—Յուլիս 23 հինգշաբթի օրը ընդհանուր ժողով գումարեցաւ Բէրայի կաթողիկ աղգայնոց կաթողիկոսարանն, որուն կենտրոնագահէր Ս. Պատրիարք—կաթողիկոսն, ուր 200ի չափ հրաւիրեց ներկայութեամբ բնաւոր ժողով մի կազմեցաւ 2 եկեղեցական և 16 աշխարհական անդամներէ բաղկացեալ, որոյ պաշտօնն է վարչական խորհրդոյ մի և օրէնսդրական Յանձնախումբ մի ընտրութեան պատրաստութիւններն ընել : Յիշեալ օրէնսդրական Յանձնախումբին պաշտօնն պիտի լինի աղգային կանոնադրութիւն մի խմբագրել և անգամքն 28 պիտի լինին 3ը եկեղեցական 25ը աշխարհական : Սոյն 25 անդամաց 10ը մայրաքաղաքէն 15ը դաւառներէն պիտի ընտրուին : Իսկ 3 եկեղեցական անդամքն Պատրիարք—կաթողիկոսին կողմէ պիտի կարգուին :

Այնուհետեւ Ս. Պատրիարք—կաթողիկոսն երեք օգտաւետ առաջարկներ ներկայացուց : որոց առաջինն է, բարձրագոյն կարգի վարժարանի մը հաստատուիլը, ի նպաստ որոյ կընուի-

մեծ շնորհքն է : Որովհետեւ զգալով նա, որ աղգի մը դպրութիւնը մշտնջենաւորելու անհրաժեշտ պայմաններէն մին է լուսաւորութիւնը, տեղութեան բոլոր քաղաքներու մէջ վարժարաններ բանալ տուաւ ուսմանք և գիտութիւն ծաւալելու համար, բաց յայտնանէ՝ հպատակ աղգաց զանաղան արտօնութիւններ տուաւ՝ դպրոցներ բանալու և զարգանալու համար : Մտնաւանդ մեր ներկայ օգոստափառ կայսր Սուլթան Համիտ խանը որոյ կայսերական բարձր հովանւոյն ներքեւ ամեն կերպ անդորրութիւն կ'փայլեմք : Ուրեմն՝ հրապարակաւ կ'յայտնեմք մեր խորին շնորհալալութիւնը, և երկարագոյն տարիներ կ'մաղթեմք իւր և իւր կայսերական գերբաստանին կենաց համար : Շնորհակալութիւն կ'յայտնեմք մասնաւորապէս քաղաքիս արդարատէր կուսակալ վեհաշաք Ալի բաշային որ իւր ներկայութեամբ հաճեցաւ պատուել Հայ աղգը և հանդիսիս շքեղութիւնը աւելցնել :

Նուիրական պարտք կ'համարեմք նոյնպէս շնորհակալութիւն մատուցանել Գերա Առաջնորդ Ս. Հօր, Աղգային վարչութեան և Ուսումնական խորհրդոյ, որք դպրոցիս յառաջագիւծութեան համար բնաւ ջանք ու աշխատութիւն չեն խնայեր : Մեր պարտաւորութիւնն է աշխատել որ նոցա ջանքերն ու զոհողութիւնները ի դերն չեկնեն որպէսզի ապագային մէջ աշխարհեան և Աղգին օգտակար անդամներ հանդիսանամք :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ն. ՄԻՔԱՅԷԼԷԱՆ

Իգլիկ, 2 Յուլիս 1881

ՃԵՌ

Ընթերցեալ ի հանդիսի Ս. Մեսրոպեան վարժարանին 2 Յուլիսի 1881

Դերա Ս. Հայր և մեծօր հանգիսականք

Դերեցէք ինձ մի քանի խօսք արտասանելայս շքեղ հանգիսիս առթիւ, և բացատրել այն անսահման ուրախութիւնը որով զգածուած եմք այսօր, սանուհիք և սանուհիք : Չունիմ Գիմնասիանի պերճախօսութիւնը և ոչ Միլիտարի շանթարանի լեզուն զի սրտիս բուռն զգացումներն են որ կ'իմեղդուն ինձ խօսիլ, և երբ սիրտը կ'զննու օրաօրա անկան տաճարներու երկաթեայ շրջանակները առ վայր մի կ'խորտակին :

Տեղեկեաց մէջ ամեն բան նպատակի մը կ'ըլլաւ : Մանրադիտական ճճիւն սկսեալ մինչև արմէն փիլիսոփայական կազմութեանց և կորուզութեանց աստիճանով անթերի կ'ըմարեն այն հարկը՝ զոր բնութիւնը գրած է նոցա վրայ : Աօրբնութեան անփոփոխելի օրէնքն է, իսկ մարդը, արտօրանող միակ թագաւորը, որ ի բնուստ օգտակար է բանակցութեան յաւաք : Եւ իրեն համար տակի բարձր նպատակներ օրոքաօրեք քաղաքակրթութիւն, օրոքաօրեք աւելի արմատաւոր և գիւրգիւնել այն միջոցները որովք կեանքի անհամար պէտքերը կ'հոգանք : Ահա իւր նպատակին դեղեղութիւնը և վեհմութիւնը :

Մարդկութիւնը իւր այս նպատակին հասնելու համար մի մեծ պատերազմունի իւր առջև,

ընդ կաթողիկոսարանին կից եղող մեծ տունը : Երկրորդն էր՝ Մեծն Ներսիսի անուամբ ընկերութեան մի կազմութիւնն , պաշտօն ունեւորով ստանձնել զհոգարարութիւնն Կ. Պօլսոյ և գաւառաց նախնական դպրոցներու հաստատութեան , բարեկարգութեան և զարգացման : Երկրորդն՝ Բէրայի մէջ կազմեալ Գթասէր Տիկնանց ընկերութեան խնամարկութիւնքն յօգուտ աղքատաց տարածել մայրաքաղաքին բոլոր թաղերուն մէջ :

Հանդիսականաց կողմէ եռանդուն համակրութեամբ ընդունուելով այս երեք առաջարկներն՝ անմիջապէս երկու Յանձնախումբ կազմեցան ուսումնական և տնտեսագէտ անձնաւորէ մին բարձրագոյն կարգի վարժարանին հաստատութեան միջոցներն տնօրինելու , միւսն Ս. Ներսիսեան ընկերութիւնը կազմելու համար :

Զմիւռնիոյ Աղգային գաւառական ժողովն , անցեալ հինգշաբթի Յուլիս 23ին գումարեցաւ յԱռաջնորդարան ընդ նախագահութեամբ Կեր. Ս. Առաջնորդ Հօր , և Տնտեսական խորհրդոյ կողմէ պատրաստուած և Աղգային վարչութեան միջոցաւ ներկայացած 1881—1882 նոր շրջանի երկամացոյցն քննութեան առնելով Աղգային վարժարանաց , տարեկան 150 000 զուրուշ ծախուց վրայ 10 000 ևս բարդելով 160 000ի բարձրացուց : Վերջին հինգշաբթի օրն Յուլիս 30 կրկին գումարելով յԱռաջնորդարան նախընթաց նստի ատենագրութիւնն կարգացուելէ զինի վաւերացուց , բայց մեծամասնութիւն չգոյանալուն առանց օրինաւոր ատենանքի , միայն նիստ ու խորհրդակցութիւնք ունեցաւ , որոց մէջ կարեւորագոյն կէտն՝ այն է՝ աղջկանց համար բնագործակ վարժարանի մը կարեւորութիւնը , որ Ուսումնական խորհրդոյ տեղեկագրին համեմատ Աղգային վարչութիւնն յատուկ նամակաւ երեսփոխանութեան խորին ուշադրութեան յանձնած էր , օրակարգն անցուց , և չորս օրէն զինի առաջիկայ երեքշաբթի Օգոստոս 4ին յաջորդ նիստը գումարելու որոշմամբ նիստն գոցեց :

Ոչն առնականաւոր խնդիրն ինչպէս է աղջկանց համար բնագործակ վարժարանի մը կարեւորութիւնը արդէն բաւական տարիներէ ի վեր զգալի եղած է , բնորոշմ արդէ վարժարանին չէնքն յոյժ անբաւական է իր մէջ ամփոփել աշակերտութեանց բազմութիւնն , և գեղեցիկ սեռին նորափոխութիւնը ծաղկունքն ըստ իւրեանց փափակ խառնուածոյ մեծապէս պէտք ունին բնագործակ վարժարանի մը ոչ միայն դասախօսութեանց բարեկարգութեան այլ նոյն իսկ իր բնանց առողջութեան պահպանութեան համար : Արդի վարժարանին գետինն աղգային կառուածք է , որոյ վրայ առաջին անգամ իւր ծախիւք վարժարան կառուցանել տուած է ասկէ չուրջ 45 տարի առաջ Մեծա. Յակոբ աղա Սարգսեան Զմիւռնացի բարերարն որ ի վիճէնա վաճառականութեամբ համբաւեալ էր : Երբ 1843ի հրդեհին այն վարժարանն այրեցաւ , Տիկնի Հռիփսիմէ Գ. Կոստանդեան աղգային բարերարութիւն , որ հարազատ քոյրն է վսեմաշուք Յովսէփ Զէյէպի Եղսուֆեանի , իւր ծախիւք կառուցանել տուաւ արդի վարժարանն , որ մինչև հիմա իւր առաքինափայլ հիմնադրին սիրելի անունն կրէ , և որ ի սկզբան բաւականէր թէ և աշակերտութեան խումբն պարունակելու , սակայն հետզհետէ ուսումնասիրութիւնն տարածուելով աշակերտութեան թիւը այնքան աճեցաւ , մինչ զի արդէն մի քանի տարիներէ ի վեր չափէ աւելի անձուկ և անբաւական եղած է : Արդ անհնարին և անհրաժեշտ պէտք մի է այս , որ երեսփոխանական օրակարգին մէջ կարեւոր տեղ մի կը գրաւէ , և զոր ընդ հարկ է առանց նկատողութեան առնելու ամեն որ և իցէ պարագայ : Եթէ կայ նկատելի կէտ մի , ուրիշ բան չէ այն բայց եթէ՝ զի այս այն պէտքերէն չէ որ երեսփոխանաց հանձնարով կամ պերճախօսական տաղանդով լցուի , այլ անմահութեան փափաւ գող առատաբերութեան բարերարի մը վեհաձեռնական առատաձեռնութեամբ միայն կրնայ լցուիլ : Այս Զմիւռնիոյ Հայ աղբն աղջկանց համար ընդ արձակ վարժարան մի կ'ունենայ , սակայն և ուսա-

տասիրտ բարերար մի Ա. Զ. Ա. Յ. ԲԱՐԵՐԱՐԻ վսեմանունը կը ժառանգէ : Նախկին բարերարը իւրեանց պարտաւորութիւնը կատարած են ժամանակին պիտոյից համեմատ Զմիւռնիոյ աղգային դեռարդոյ սանուհեաց վարժարանն կառուցանելով : սակայն այսօր ամբողջ աղբն , ամբողջ սանուհեաց մատաղերամ բազմութիւնն , նոյն իսկ արդի վարժարանն իւր հինցած և անձուկ չէնքովն յատուկ բարերարի մը քաղցր ակնարկը կը հրաւիրեն խոտանալով բարեացապարտ անուան մի մշտնջենաւորութիւնը փոխարինել , զարտի զարս օրհնել այնպիսի բարերար և ճշմարիտ հայու մը անհնձ յիշատակը , և աղգբարերարաց տուամարին մէջ ասկի տառերով արձանագրել նորա անունն : Ի վերջոյ Զմիւռնիոյ Հայ աղբն յուսալից է միանգամայն և բարեմաղթու որ արդի վարժարանն քակուելով և նորն ու րեդարձակն շինուելով՝ այժմեան բարերարութիւն Տիկնոյ հայրանունական տոհմային եռուստիկանց վսեմ անունը չփոխէ :

ՏԵՂԱՆԱԿ ԼԱԻՔԻ

Էմին բաշա հրամանատար կարգեցաւ զօրախմբի մը որուն յանձնուած է հետամուտ լինել աւազակաց որք մեր քաղաքի շրջականքը ապստակեւելու վրայ են : Էմին բաշայի գործունեայ և արթուն ընթացքն մեծ յոյս կուտայ որ հասարակաց սեղորորութիւնը վերահաստատուի :

Անցեալ կիրակի գիշեր քաղաքին Աճմ խան կոչուած խանին բնակիչներէն Պարսիկ մը սպանուեցաւ իւր խուցին մէջ : Սպանիչն նոյն գիշեր հրաւէր ընդունած էր բաժանի ընթերցման միասին ընելու , ուստի և գիշերին մի մասը նոյն սենեկին մէջ անցնելէ զինի անհետացած էր հետն առնելով բաւական ծանրագին իրեր և 200 լիւրայ , որոց գողցուած ըլլալը հետեւեալաւու իմացուեցաւ :

Կըստատան թէ քաղաքին Անգրէա աւազակագետն իւր խմբով կը թափառի Հաճըլարի Պոլսնապատի , Բուսար պաշի և Ըլըքլարի բերդակներու և դաշտերու վրայ : Յիշեալ աւազակագետն Բուսար պաշին կից այգիի մը տէր վալի պէյլին վրայ յարձակելով զանի լեռները տանելու փորձին մէջ վալի պէյի եղբայրն հրացան կը պարպէ և շարագ օրծներէն մին թեթեւ մը կը վերաւորէ : Ասոր վրայ ամբողջ խումբն կ'սկսի կրակ ընել վալի պէյի և իւրայնոց վրայ , բայց բարեբաղդաբար առանց մէկումը փոստ հանդիպելու կուր կը վերջանայ , քաղաքին Անտրէա իր խմբով կը հսկանայ և նշանաւոր աւազակագետ քաղաքին Սթամբուլի հետ կը միանայ :

Անցեալ կիրակի աւազակագետ քաղաքին Անգրէայի ընկերներէն մին ձեռք ձգեց Պոլսնապատի բերդին որ Բուսարպաշին ձեռով կը վերադառնար : Սպանուելէ շարագ օրծն թշնմէն ձեռն սանձը ձեռք անցուցնելով խօսքի կը բռնէ զանի , ծուկ կ'ուզէ , գլանիկ մի կը չինէ և կ'սկսի ծխել : Ողորմելին ահաբեկ կը խոտովանի թէ գիւղի մը խեղճ բժիշկն է , և կ'աղաչէ աշատ թողուի : Աւազակը կ'սկսի մեղմօրէն նորա գըրպանները կրկնել , և գտած 5 մէհրաբները կ'առնու : Ոչն միջոցին Պոլսնապատին կառք մի դէպ ի Բուսարպաշի կ'երթար , շարագ օրծն կառքը տանելով փոքր ինչ կը հեռանայ , ասկէ օգուտ քաղելով բժիշկն կը մտարկէ իւր ձին և կը փախչի կուգայ իւր գիւղը , Բժիշկն այն դէպքն լսելով գիւղին չաւուշը փոխանակ աւազակին հետքը փնտրելու շինձու կը համարի այս պատմութիւնը :

Երկուշաբթի կէսօրէն զինի քաղաքին Բարափանց վրայ Պէլլափիթայի կողմը մանուկ մի չըջաղացած միջոցին գժարաղաւարտ ծովը ինկաւ նորա քոյրն որ քովն էր՝ զոր աշխատեցաւ խեղճ տղեկը բռնելու , որոյ դիակն կէս ժամէն զինի հաղիւ կըցաւ գտնուի :

Հինգշաբթի երեկոյն մեր նաւահանգիստն ժամանեց Սէլաթի անուն Օսմանեան ֆուէկաթն Կ. Պօլսէն գալով : Երեքշաբթի րէտիֆներ ցամաքը ելլելով անմիջապէս մեծ զօրանոցը փոխադրեցան :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ

Կաղէթ տը Ալմանեք տը Նօր լրացիրն կը հրատարակէ սպանալից բազմաթիւ նամակներ որ ուղղուած են առ Պիղմարք իշխանն : Հետեւեալ նամակին մէջ բողոքողը կ'ըսեն նմա : Ո՞վ դու մեծ և անբան երկաթի մարդ , պիտի չկորնաս փախչիլ այն պատուհանէն որ քեզ կ'սպասէ , ինչ որ երբեմն խոստացած եմք քեզ , անշուշտ պիտի կատարուի : Քո միապետական ողորմելի քաղաքականութիւնդ պատճառ է որ նոյն իսկ քու կեանքդ ապահով չէ : Քո գործը ուրիշ բան չէ բայց միայն Ալմանեք քաղաքակիցներու տարադրել ուստի շատ արագ պիտի ծանօթանաս դերեղման փորձին : Պէտք է արժատախիլ ընել Պիղմարքի սերունդը :

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Նախագահ Կարֆիլա զօրավարին առողջութիւնը հետ զհետէ կը հաստատուի :

Նիւ-Եօրքի լրացիրն կը ծանուցանէ թէ Հարթման ուրացական Ռուսիայէն փախչելով Նիւ Եօրք ապաստաներ է :

Բանամայէ եկած հեռագիր մի կը ծանուցանէ թէ Բէրուի Հանրապետութեան նախագահ ընտրուել է Պ. Դաւալըսն :

Բ. Դաւալը վաւերացուցեր է Պոլսի մէջ սահմանադրին պայմանագիրն :

Կ'ըսուի թէ՝ Կ. Պօլսոյ կաթողիկ տղայնոց անհամաձայն մասն Աղբարեան նորնստի Պատրիարք—Կաթողիկոսի ընտրութեան դէմ ռոգոք տուեր են Բ. Դրան :

Անցեալ եօթնեկի մէջ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ Գաղղիոյ արեւելեան կողմնեքք և Զուլիցերի մեծագոյն մասը զգացուեր են :

Հակախորայէլեան շարժումներն կրկին երեւան ելնելով ի Բողէն և ի Բոմէրանիա՝ մեծամեծ փնտսներ պատճառեցին հրէից :

Վիեննայի Էքսթրապոլիթ լրագիրն կը ծանուցանէ Աւստրիոյ նախկին խորհրդական Անտրասի կոմսին դուստր էլէն իշխանուհոյն նշանախօսութիւնը ընդ կրտսեր որդւոյ Պիլիպք իշխանին :

Սանտուիլ կղզեաց թագաւորն Գալա-Դուա , իր երկիրները Եւրոպական տէրութեան մի վաճառելու նպատակաւ ուղեւորութիւն կ'ընէ , կ'իմացուի թէ յիշեալ թագաւորն Եգիպտոսէն անցեր և այժմ Պէրսիէն դայեր է :

Թիֆլիզի ՓՈՐՁ գրական հանդիսի մէջ հրատարակուած Մեծ Ա. Երեցեանի Հայ տպագրութեան վրայ պատմական ճետութեան մէջ տեսնելով յիշատակութիւն մի անցեալ դարուն Զմիւռնիա տպուած էջիկի մասին , կը խորհած արդղել մեր նախորդ թերթին մէջ մտած վերապիւր որ բուռած էր թէ զկարմանամբ որ Մեծ հեղինակն չէ հանդիպած Զմիւռնիոյ հին մամուլին և տպագրութիւնն :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Այնիւն : Անցեալ եօթնեկի վաճառմունքն են 72 կողով զանազան ապրանք , եւրլի կուռածք 110 զուրուշի չէքին , Պողտարքի ապրանքը 117 զուրուշի չէքին , հասարակ եւրլին 105 զուրուշի : Վերջին եօթնեկի վաճառմունքն են գրեթէ 350 կողով զանազան ապրանք , եւրլի կուռածք 107—105 զուրուշի չէքին , Գարահիսարի ապրանքն 106—107 զուրուշի , Ատէթ կուռած ապրանքն 103 զուրուշի : Ասոնցմէ զտա վաճառեցան նաեւ 50 կողով չըքնթը և թալէքուալէ չըքնթըն թըն մինչև 83 զուրուշի իսկ թալէքուալէն 90—95 զուրուշի :

ԲԱՅՄԱԿ : Վերջին եօթնեկի վաճառմունքն են 50 հակ մեքինայէ տնցած , կենդինարք 365—377 1/2 զուրուշի :

ԲԱՆԱՄՈՒՅ : Ծուրջ : 60 կենդինար բանուած ապրանք վաճառեցաւ ի գին 90 զուրուշի :

Չոր թուղն տալին անգամ եօթնեկի մէջ իմաւ քաղաքս սովորական ուրախութիւնով :

Տէր լրագրոյն :

Պ. Դաւալըսն :